

"והבריח התיכון בתוך הקרשים" מסע בעקבות גלגול מקלו של יעקב אבינו ממטה משה לבריח התיכון עד למלך המשיח

שנעשה לו מקדש מעט להשראת השכינה. "בטבעת זו", להמשיך קדושת המשכן מטבעות הקרשים בבית היהודי.

מה טוב ומה נעים לצרף פרפרת נאה מבעלי הרמז, לבאר מנהג ישראל תורה לברך את החתן והכלה בברכת: "שהזיווג יעלה יפה", כי לפי סדר המצוות בפרשיות התורה מצות: "ועשו לי מקדש" היא מצוה צ"ה כמבואר בספר ה"חינוך". וזהו שמברכים את החתן והכלה: "שהזיווג יעלה יפה", היינו שהזיווג יעלה בגימטריא כמספר יפה שהוא צ"ה, על ידי שיזכו לבנות בית נאמן בישראל בבחינת משכן להשראת השכינה, ולקיים בכך מצות: "ועשו לי מקדש", שהיא מצוה צ"ה.

הנה כי כן דבר בעתו מה טוב להתבונן בבריח התיכון שעבר בתוך קרשי המשכן, כמו שכתוב (שם כו-כח): "והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה". משמע שלא מדובר כאן רק בבריח תיכון גשמי, שחיבר וקשר את כל קרשי המשכן ביחד, אלא גם במונח רוחני מדובר כאן על הנקודה המרכזית של קדושת המשכן, וצריך ביאור מהי המשמעות של נקודה פנימית זו, כדי שנשכיל להבין מהו הבריח התיכון של הבית היהודי, כדי שהקב"ה ישרה בו שכינתו כמו במשכן.

"בריח התיכון" הוא מקלו של יעקב

פתח דברינו יאיר במה שדרש על כך התנא האלקי רשב"י בזהר הקדוש (פרשתנו קעה): "אמר רבי שמעון, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, דא הוא יעקב קדישא שלימא". פירוש, הבריח התיכון הוא יעקב הקדוש השלם.

ונראה לפרש כוונתו על פי מה שמצינו חידוש גדול ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" (שמות כה-ה

איתנים של תורה ומצוות, הבית שלו נעשה בבחינת "מקדש מעט" להשראת השכינה, כמו ששינו בגמרא (סוטה יז): "דריש רבי עקיבא, איש ואשה זכו שכינה ביניהן".

הנה כי כן זהו שרמז לנו הקב"ה במצוה זו: "ועשו לי מקדש" - "לי" דייקא שקיים לעולם, ואם תאמר הלא בית המקדש נחרב ולא נתקיים לעולם. על כך מתרץ הכתוב עצמו, "ושכנתי בתוכם", אם תזכו אשכין את שכינתי בין כל איש ואשה בישראל, ודבר זה הרי קיים לעולם אפילו בזמן הגלות.

דבר זה מתאים להפליא עם מה שדקדק האלשיך הקדוש על לשון הכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ולכאורה היה צריך לומר: "ושכנתי בתוכו" - בלשון יחיד, ולא "בתוכם" בלשון רבים, שהרי הוא מוסב על "מקדש" שהוא יחיד. ופירש, שרצה הקב"ה ללמדנו בכך, שתכלית בית המקדש היא שישרה הקב"ה שכינתו בתוך כל אחד מישראל. וזהו הפירוש: "ועשו לי מקדש", אבל התכלית היא "ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד מישראל. ולפי דברינו הכוונה בזה שיבנה כל אחד את ביתו בבחינת משכן להשראת השכינה.

ויש לומר כי מטעם זה מנהג ישראל לקדש בטבעת, לרמז על טבעות המשכן שהצמידו את הקרשים, כמו שכתוב (שמות כו-כד): "ויחידו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת". ופירש רש"י: "כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצין בשני צידיו כדי עובי טבעת, ומכניסו בטבעת אחת, נמצא מתאים לקרש שאצלו".

יומתק לפרש בזה נוסח הקידושיני: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל" - "מקודשת לי" דייקא, שכוונתנו לקיים בזה מה שכתוב: "ועשו לי מקדש" - "לי" קיים לעולם, לרמז שאפילו בזמן הגלות משתוקק הקב"ה

בפרשתנו פרשת תרומה אנו למדים על מצות עשה לעשות משכן להשראת השכינה, כמו שכתוב (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". מצות עשה זו היא מקור המצוה לבנות בית המקדש גם בארץ ישראל אחרי שיזכו ישראל לרשת אותה, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"א ה"א):

"מצות עשה לעשות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה, שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו, והיה לפי שעה שנאמר (דברים יב-ט) כי לא באתם עד עתה וגו'".

וביאר ה"אור החיים" הקדוש כאן מנין למד הרמב"ם שמצות עשה זו היא לא רק במשכן במדבר אלא לדורות עולם כשיזכו ישראל להיות בארץ ישראל, ממה שהזכיר הכתוב במצות עשה זו לשון "מקדש" - "ועשו לי מקדש", ולא "משכן" כפי שנזכר בכתוב הסמוך לו: "את תבנית המשכן".

"כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם"

ויש להוסיף תבלין לדברי ה"אור החיים" הקדוש שמצות עשה זו: "היא מצות עשה כוללת כל הזמנים", על פי מה שהקשה ב"תכלת מרדכי" להגאון הגדול מברעזאן זצ"ל על לשון הפסוק: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ממה שמבואר יסוד גדול בדברי המדרש (ויק"ר ב-ב): "בכל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם, לא בעולם הזה ולא לעולם הבא", אם כן איך כתוב כאן: "ועשו לי מקדש", הלא בית המקדש נחרב ולא התקיים לעולם.

ונראה ליישב על פי מה שמבואר בספרים הקדושים, כי אף שבעונותינו הרבים חרב בית המקדש, ואין לנו לא כהן בעבודתו, ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו, עם כל זאת גם בגלות כשאישי ישראל מקדש את ביתו על יסודות

**בעלי התוספות בשם המדרש: מקלו של יעקב אבינו
היה הבריח התיכון בתוך הקרשים של המשכן**

**מדרש: מקלו של יעקב הוא המטה של משה,
הוא המקל של דוד כשנלחם עם גלית, והוא המטה של משיח**

**מקלו של יעקב הוא זכר למצבו אחרי שאליפז לקח ממנו
כל רכושו "כי במקלי עברתי את הירדן הזה"**

**מק"ל ראשי תיבות מ'עולם ק'וינו ל'ך, לרמז על יעקב אבינו
שלא נפל ביצר היאוש אלא התחזק באמונתו**

"רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא-א),

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני [למלמדי ולעושי שהם ההורים], מאין יבוא עזרי. אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה (בראשית כד-י), ויקח העבד עשרה גמלים וגו', ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד...

חזר ואמר, מה אנא מובד סברי מן בריי [מה אני

מאבד בטחוני מבוראי], חס ושלוש לית אנא מובד סברי מן בריי [אין אני מאבד בטחוני מבוראי], אלא (תהלים שם ב) עזרי מעם ה', אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך, הנה לא ינום ולא יישן וגו', ה' ישמרך מכל רע, מעשו ומלבן, ישמור את נפשך, ממלאך המות, ה' ישמר צאתך ובואך, ויצא יעקב".

מה נפלא הוא הרמז של ה"אמרי נועם" (פרשת ויצא אות ח), כי יעקב אבינו אמר בכוונה תחילה מילים אלו: "לית אנא מ'ובד ס'ברי" [אין אני מאבד את בטחוני] שראשי התיבות שלהן הן אותיות סמא"ל שהוא שמו של היצר הרע, כדי לרמז בכך שאין הוא נכנע ליצר הרע, שמפיל עליו יאוש גדול כדי שיאבד את בטחונו בה'.

מק"ל נוטריקון מ'עולם ק'וינו ל'ך

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שסיבב הקב"ה שהשאיר אליפז את המקל ביד יעקב, ועל כך אמר: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", על פי מה שכתב ב"צמח ה' לצבי" (פרשת ויצא) לבאר על פי דרכו בקודש מה שעשה יעקב בבית לבן (בראשית ל-ח): "ויצא את המקלות אשר פיצל ברהטים בשקתות המים", כי מק"ל נוטריקון (ברכת מדיים): "מ'עולם ק'וינו ל'ך". וכן כתב בפרשת בא בכתוב (שמות יב-יא): "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים ועליכם ברגליכם ומקלכם בידכם".

ויש להוסיף פרפרת כי זהו הרמז באמרינו: "מעולם קוינו לך", כי כאשר נתבונן בב' אותיות ל"ך נראה, שהאות ל' העולה למעלה מכל

"לית אנא מובד סברי מן בריי"

ובכן הבה נצייר לעצמנו המצב הנורא שיעקב אבינו נמצא בו באותו זמן, אחרי שעברו ס"ג שנים שישב על התורה ועל העבודה בבית יצחק אביו ורבקה אמו בלי שום דאגות, כמו שכתוב (שם כה-כז): "ויעקב איש תם יושב אהלים". ופירש רש"י: "אהלו של שם ואהלו של עבר". שעסק שם בתורת ה' יומם ולילה.

והנה בפתע פתאום קפץ עליו רוגזו של עשו הרשע, שרצה לקבל את ברכות יצחק אביו ברמיה על ידי שהתלבש באצטלא של ירא שמים, כמו שכתוב (שם כח): "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". ופירש רש"י: "יודע ציד, לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות". אלא שאז באה רבקה ופקדה על יעקב להיכנס אל יצחק אביו לבוש בבגדי עשו כדי להציל הברכות מידי עשו.

כתוצאה מכך הוכרח יעקב לברוח מעשו שביקש להורגו, וישלחו אותו אביו ואמו אל לבן דודו כדי לקחת משם אשה, וציידו אותו בכסף זהב וכל מיני מתנות יקרות, עד שבא אליפז בן עשו ולקח מיעקב את כל רכושו, ולא השאיר לו רק המקל בחשבו שאין בו שום ערך, וכך נשאר בעירום ובחוסר כל, ועל כך אמר: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה".

כאשר נתבונן נשכיל להבין כמה קל היה לו ליעקב ליפול בתהום היאוש ולבכות על מר גורלו, האם על הברכות הללו היה צריך למסור נפשו להיכנס ליצחק אביו בלבוש עשו, להתמלא פחד ורעדה כמו שאמר לרבקה (שם כז-יב): "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה". אולם יעקב לא התייאש אלא התחזק באמונתו בה', כמבואר במדרש (ב"ר סח-ב) על הפסוק (שם כח-י): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה".

ד"ה ועצי שטים): "איתא במדרש שהבריח התיכון היה ממקלו של יעקב, כמה דאת אמר (בראשית לב-יא) כי במקלי עברתי את הירדן הזה, והביאו למצרים, וכשיצאו העלוהו עמו". הנה כי כן לזה נתכוון רשב"י באומרו כי הבריח התיכון הוא רמז על יעקב אבינו, כי הבריח התיכון היה מקלו של יעקב.

והנה מה שמצינו עוד חידוש פלא בענין מקלו של יעקב, כי מקל זה עבר בירושה מדור לדור ממנהיג למנהיג, וממלך למלך ממלכי בית דוד, ועתיד הקב"ה למוסרו למלך המשיח שיכה ויכניע בו את עובדי אלילים, כמבואר במדרש ילקוט שמעוני (תהלים רמז תתסט) על הפסוק (תהלים קי-ב):

"מטה עוזך ישלח ה' מציון. איזה מטה, זה מטה של יעקב, שנאמר כי במקלי עברתי את הירדן הזה, והוא המטה שהיה ביד יהודה (בראשית לח-יח) ומטך אשר בידך, והוא המטה שהיה ביד משה (שמות יז-ט) ומטה האלקים בידי, והוא המטה שהיה ביד אהרן (שם ז-י) וישלך אהרן את מטהו, והוא המטה שהיה ביד דוד, שנאמר (שמואל א יז-מ) ויקח מקלו בידו, והוא המטה שהיה ביד כל מלך ומלך עד שחרב בית המקדש ונגזו, ועתיד להימסר ביד מלך המשיח, ובו עתיד לרדות את עובדי אלילים, לכך נאמר מטה עוזך ישלח ה' מציון".

רחש לבי דבר טוב לבאר מה היה כל כך מיוחד במקלו של יעקב אבינו, שזכה להיקבע בבריח התיכון שעבר בתוך כל קרשי המשכן. זאת ועוד, שעבר בירושה לכל מנהיגי ישראל בכל הדורות, עד שעתידי להימסר ביד מלך המשיח שירדה בו את העמים, על פי מה שנשים לב להתבונן במקור למקלו של יעקב, בפרשת וישלח בתפלתו להינצל מיד עשו אחיו (בראשית לב-יא): "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות".

ופירש רש"י: "כי במקלי, לא היה עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי לבדו. ומדרש אגדה נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן". והנה מה שפירש שלא נשאר אצלו אלא מקלו לבדו, כוונתו על מה שכתוב כשפגש יעקב את רחל (שם כט-יא): "וישא את קולו ויבך". ופירש רש"י: "לפי שבא בידים ריקניות, אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידי נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו, אמר לו [אליפז ליעקב] מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת".

וזהו ששנינו (אבות פ"ד מ"ט): "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר". כי אחרי שהתחזק במצב של עניות והסתר פנים, הוא זוכה להשיג את התורה מתוך התגלות של עשירות. לכן גם יעקב אבינו אחרי שעמד בניסיון העוני, שלקח אליפו ממנו את כל רכושו ולא נשאר רק עם המקל, שהתחזק בו באמונתו בה' בבחינת מ'עולם ק'וינו ל'ך, זכה אחר כך לגילוי הגדול שנתגלה אליו הקב"ה במקום המקדש בחלום לילה (בראשית כח-ג): "והנה ה' ניצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך".

לפי זה מבואר היטב הטעם שקבע הקב"ה את מקלו של יעקב לברית התיכון בתוך קרשי המשכן, ללמדנו כי שורש השראת השכינה במשכן, הוא בזכות יעקב אבינו שהתחזק באמונתו אפילו כשלקח ממנו אליפו את כל רכושו ולא נשאר רק עם המקל. ובאמת כאשר נתבונן נראה שגם ישראל לא זכו להשראת השכינה במשכן, רק בזכות שהקדימו ללכת בדרכו של יעקב אבינו להאמין בה' אמונה פשוטה, כשיצאו ממצרים והלכו אחרי ה' במדבר בלי שום צידה: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

מכל האמור נשכיל להבין, כי היות שתכלית השראת השכינה בבית המקדש, היא להמשיך השראת השכינה בבית איש ישראל ובמיוחד בזמן הגלות, כמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד מישראל, על כן ראוי שנזכור כי הברית התיכון להמשיך השראת השכינה בתוך המשכן היהודי, הוא ללכת בדרכו של יעקב שהתחזק באמונתו אפילו כשנשאר רק עם המקל, ועל ידי שנתחזק באמונתו בה' במצב של הסתר פנים, נזכה לגילוי פנים שיאיר ה' את פניו אלינו להשפיע לנו שפע רב טוב בגשמיות וברוחניות.

מקלו של יעקב שנהפך אצל משה למטה

הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה כוונת המדרש הנ"ל, כי מקלו של יעקב אבינו עבר בירושה ממנהיג למנהיג, עד שהגיע לידינו של משה שעשה בו את האותות והוציא את ישראל ממצרים, כמו שכתוב (שמות ד-ז): "ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות". והנה לפי המבואר שהמקל של יעקב הוא המטה של משה, צריך ביאור להבין הטעם שנשתנה שמו אצל משה ממקל למטה.

ונראה לבאר העניין בזה, כי באותו זמן שיעקב אבינו השתמש בו להתחזק באמונתו נקרא מקל

אצל משה רבינו השתנה המקל למטה, לרמז שיטה בו לב ישראל להתחזק באמונתם בה' כיעקב אבינו

כשאמר משה: "זהו לא יאמינו לי", השיב לו הקב"ה, הלא יש בידך המטה של יעקב שמסוגל להשפיע אמונה

מקלו של יעקב המסוגל לאמונה במצבים קשים, הוא הבריח התיכון במשכן ובכל בית יהודי להשראת השכינה

כשיצא דוד להילחם כנגד גלית הפלשתי: "ויקח מקלו בידו", לקח את המקל של יעקב שהתחזק באמונתו

יומתק לקשר בזה שני הפירושים שהביא רש"י על הפסוק: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", הפירוש הראשון שלא נשאר בידו כלום כי אם מקלו, והפירוש השני בשם מדרש אגדה: "נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן". לפי האמור יש לומר ששני הפירושים עולים בקנה אחד כפתור ופרח, כי בזכות שהתחזק באמונתו ובטחונו גם אחרי שלא נשאר בידו כלום כי אם מקלו, זכה לבקוע את הירדן במקל זה.

ויש להוסיף תבלין לבאר ביתר שאת מה שאמר יעקב: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", לפי המדרש שנתן מקלו בירדן ונבקע, שרמז בכך על כל המצבים הקשים שעברו עליו בחיים, מפטירתה של רחל אמנו בלידתו של בנימין עד למכירתו של יוסף במצרים, שקשיים הללו הם בבחינת ירדן המונע מן האדם לעבור בו.

הנה כי כן על כך אמר יעקב: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", שנתן מקלו בירדן, כלומר שזכר תמיד איך אליפו לקח ממנו את כל רכושו, ועם כל זה התחזק באמונתו במה שנשאר בידו מקל - מ'עולם ק'וינו ל'ך, ובכח אמונה זו נתן את מקלו בירדן, והצליח להתגבר על כל הקשיים ולבקוע את הירדן כדי שיוכל להמשיך בחיים.

מקל אמונתו של יעקב אבינו הבריה התיכון של קדושת המשכן

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו לראות מעט מזעיר, מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, שבחר לקבוע את מקלו של יעקב לבריה התיכון בתוך הקרשים של המשכן, כי כאשר נתבונן נראה שהקב"ה מתגלה רק למי שעמד במבחן האמונה בעת של הסתר פנים, והרי זה בבחינת מה שנאמר (בראשית א-ו): "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". תמיד יש תחילה מצב של הסתר פנים שהוא בבחינת חשכת הלילה, ורק אחר כך בא מצב של ההתגלות בבחינת זריחת השמש של היום.

האותיות, רומזת על השפע בעיני שמים שהם רוחניות, ואילו האות ך' פשוטה היורדת למטה מן השורה, רומזת על השפע בעיני ארציות, ובשני העיניים: "מעולם קוינו לך".

לפי זה יש לומר כי מטעם זה סיבב הקב"ה שישאר המקל אצל יעקב אבינו, כדי לעשות בכך פועל דמיון להכות במקלו את היצר הרע שרצה להפיל אותו ברשת האוש, על ידי שיתחזק באמונתו גם אחרי שנשאר רק עם מקלו, כפי שרמז בשם מק"ל שהוא נוטריקון מ'עולם ק'וינו ל'ך, ועל ידי אמונה זו הצליח להכות באמת במקל אשר בידו את היצר הרע, שלא יצליח להפילו בקליפת האוש.

וכן בהיותו אצל לבן הארמי שהחליף את משכורתו עשרת מונים, לא נפל יעקב ברשת האוש, ואף שעשה מעשה בידי אדם להציג את המקלות אשר פיצל בשקתות המים, כדי להתחכם על לבן שיולידו הצאן עקודים נקודים וטלואים, עם כל זאת לא בטח במעשי ידיו אלא כפי שרמזו במקלות - מק"ל נוטריקון מ'עולם ק'וינו ל'ך.

וזהו הענין שצוה הקב"ה בפסח מצרים: "וככה תאכלו אותו וגו' ומקלכם בידכם", לרמז בכך כי אף שיצאו ממצרים למדבר שממה בלי שום מזון וצידה, לא יפלו ברשת האוש אלא יתחזקו באמונתם בה' בבחינת מק"ל - מ'עולם ק'וינו ל'ך, שימציא להם את מזונותיהם ברווח. וכן עשו כמו שכתוב (ירמיה ב-ב): "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

הנה כי כן זהו שאמר יעקב אבינו: "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך, כי במקלי עברתי את הירדן הזה", שלקח אליפו את כל הכסף והזהב שהיה לי ונשארתי רק עם מקלי, שהוא אמונתי ובטחוני בה' בבחינת מק"ל - מ'עולם ק'וינו ל'ך, ובזכות זה, "ועתה הייתי לשני מחנות".

לפי המבואר הרי זה מתקשר להפליא למה שכתב בהתחלת הכתוב: "ויקח מקלו בידו", שלקח דוד בידו את מקל האמונה מ'עולם ק'וינו ל'ך שירש מיעקב אבינו כדי להכות בו את גלית הפלשתי, לכן לקח אבנים כנגד הפסוק: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", שמבואר במדרש (ב"ר צח-ג) שיעקב אבינו תיקנו לפני פטירתו, כדי להכניע כח הטומאה של גלית הפלשתי שביקש לבטל קריאת שמע מישראל.

שלמה המלך מלך בסוף רק על מקלו שירש מדוד אביו

נפלא להבין בזה מה ששינוי בגמרא (סנהדרין כ:): "בתחילה מלך שלמה על העליונים... ולבסוף מלך על התחתונים... ולבסוף לא מלך אלא על ישראל... ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים... ולבסוף לא מלך אלא על מיטתו... ולבסוף לא מלך אלא על מקלו, שנאמר (קהלת ב-י) זה היה חלקי מכל עמלי".

לפי האמור הביאור בזה, כי שלמה המלך גם אחרי שאיבד את כל מלכותו, נשאר עם מקלו שקיבל בירושה מדוד אביו, שהוא המקל של יעקב אבינו שנשא אצלו אחרי שאליפז לקח ממנו את כל רכושו, והתחזק בו באמונתו בבחינת מ'עולם ק'וינו ל'ך, לכן בכח זה גם אחרי שאיבד שלמה המלך את כל מלכותו לא נפל בתהום היאוש, אלא התחזק במקל זה לבטוח בה' בבחינת מ'עולם ק'וינו ל'ך, ועל כך אמר: "זה חלקי מכל עמלי", כי שמח שלא איבד את אמונתו ובטחונו בה'.

והנה אנו מגיעים למקום האחרון במסע הנפלא במקלו של יעקב אבינו, אחרי שנמסר למשה שעשה בו את האותות להוציא את ישראל ממצרים, משם נקבע המקל להיות הבריה התיכון בתוך קרשי המשכן, והוא היה מקלו של דוד שיצא להילחם בו כנגד גלית הפלשתי, כך עבר המקל הנשגב ממלך למלך, עד שעתיד הקב"ה למוסרו למלך המשיח, כלשון המדרש: "ועתיד להימסר ביד מלך המשיח, ובו עתיד לרדות את עובדי אלילים".

הענין בזה על פי מה שכתב הרמב"ם (הלכות מלכים פ"א ה"ד) כי תפקידו של מלך המשיח הוא להחזיר את כל ישראל לדרכי התורה, לכן ישתמש במטה זה כדי להטות את לב כל ישראל להאמין בה' ובתורתו, ובמקל זה שיחזיר את ישראל בתשובה, ירדה בו את העמים להענישם על מה שציערו את ישראל בגלות. מי יתן שכבר נזכה לראות את המקל הנפלא הזה בידו של מלך המשיח במהרה בימינו אמן.

יומתק להבין בזה מה שהביא במדרש הנ"ל, כי משה רבינו שקיבל את מקלו של יעקב נלחם בו עם עמלק, כמו שכתוב (שמות יז-ט): "מחר אנכי ניצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידו", על פי מה שפירש רש"י (שם ח) כי מלחמת עמלק באה על ישראל כעונש על מה שהרהרו הרהורי כפירה בשאלתם (שם ז): "היש ה' בקרבנו אם אין". לכן נלחם משה בעמלק עם המטה אשר בידו, כי על ידי המטה הזה שירש מיעקב שהתחזק במקל זה באמונתו בה', הטו את לבבות ישראל להתחזק באמונתם בה' ובזכות זה נצחו את עמלק.

דוד המלך לקח מקלו בידו להילחם עם גלית הפלשתי

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שמבואר במדרש, כי מקלו של יעקב עבר בירושה מדור לדור עד שהגיע לידו של דוד המלך, כמו שכתוב כשיצא להילחם לבדו כנגד גלית הפלשתי (שמואל א יז-מ): "ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים מן הנחל וישם אותם בכלי הרועים אשר לו ויילקוט וקלעו בידו ויגש אל הפלשתי".

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שדרשו בגמרא (סוטה מב:): מה שכתב במלחמת הפלשתים על ידי גלית (שמואל א יז-טז): "ויגש הפלשתי השכם והערב ארבעים יום - אמר רבי יוחנן כדי לבטלן מקריאת שמע שחרית וערבית". מבואר מזה שכל כוונתו של אותו רשע היתה להחליש את ישראל באמונתם בה' אחד.

הנה כי כן ירווח לבנו להבין כי כשיצא דוד להילחם עם גלית בלי בגדי מלחמה: "ויקח מקלו בידו", לקח בידו המקל שעבר אליו בירושה מיעקב אבינו, שהתחזק בו באמונתו בבחינת מ'עולם ק'וינו ל'ך כשלא היה בידו כלום, ובו התחזק דוד תמיד בזמנים הקשים ביותר, כמו שאמר (תהלים כג-ד): "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי".

על פי האמור יתבאר היטב מה שהמשיך דוד לעשות אחרי שלקח את מקלו בידו: "ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים מן הנחל וישם אותם בכלי הרועים אשר לו ויילקוט וקלעו בידו ויגש אל הפלשתי", על פי המבואר בתיקוני זוהר (תיקון סב.) כי ה' אבנים הללו הן כנגד ה' תיבות: "שמע ישראל ה' אלקינו ה'", ושם אותם בכלי הרועים אשר לו, שקשרם יחד במילת "אחד" שבסוף הפסוק.

שהוא נוטריקון מ'עולם ק'וינו ל'ך, אולם כאשר עבר המקל בירושה למשה רבינו, שהשתמש בו להטות את לבם של ישראל ששקעו במצרים במ"ט שערי טומאה להאמין אמונה שלימה בה', אז נשתנה שמו לכנותו "מטה" מלשון הטיה שיאמינו בה' ובמשה עבדו.

ועתה בא וראה נפלאות התורה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין שיח סוד בין הקב"ה למשה רבינו (שמות ד-א):

"ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ה', ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי נחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ירך ואחוז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלקי אבותם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב".

וצריך ביאור להבין מה שפתח הקב"ה בשאלה: "מה זה בידך", וכשהשיב משה "מטה", אמר לו הקב"ה להשליכו ארצה, הלא גם בלי שאלה היה הקב"ה יכול לומר לו מיד השלך את המטה ארצה. אך לפי האמור יש לומר, כי כשאמר משה על ישראל: "והן לא יאמינו לי", רצה הקב"ה להסב את תשומת לבו לכך, שיש בידו המקל של יעקב אבינו שמסוגל להשריש אמונה בקרב ישראל.

לכן הקדים לשאול את משה: "מה זה בידך", כלומר תתבונן נא היטב מה זה בידך, ויאמר משה, כלומר זהו המקל של יעקב שהפך למטה, כי יש בכוחו להכות את היצר הרע ולהטות את לבם של ישראל לאמונה בה'. ויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי נחש וינס משה מפניו". בכך רמז הקב"ה לישראל שאם משליכים את המטה הרומוז על אמונה, מתעורר הנחש הקדמוני שהכניס הרהורי כפירה באדם ובחיה שכל הנשמות היו כלולות בהם, באומרו (בראשית ג-ה): "כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע".

"ויאמר ה' אל משה שלח ירך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו" - מטה שהוא מסוגל להכות בו את היצר הרע של כפירה, ומטה המסוגל להטות את לבם של ישראל ללכת בדרכו של יעקב להאמין בה' אמונה שלימה, "למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלקי אבותם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב".